

A jogtudat- és a jogi kultúra kutatásának eredményei és perspektívái

Felhívás konferencia-részvételre

2020. szeptember 24.

Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet

A TK Jogtudományi Intézet Interdiszciplináris Jogi Kutatások Csoportja az NKFIH FK 125520 (A jogosultságkultúra hiánya a közép-európai jogi kultúrákban. Mítosz vagy valóság?) projektje keretében konferenciát szervez, mely célja a jogtudat és jogi kultúra kutatásával kapcsolatos hazai eredmények bemutatása és megvitatása.

A magyar jogszociológia kétséget kizáróan eredményes évtizedet tudhat maga mögött, hiszen érezhetően megélnékültek a jogszociológiai kutatások. A klasszikusan e területhez tartozó jogalkalmazás-kutatás és a jogászság mint hivatásrend empirikus vizsgálata mellett a társadalom jogi attitűdjeinek kutatásának terén is számos új eredményt született. Ezek a magyar jogi kultúra általános jellemzésére irányultak (pl. Gajduschek 2018), specifikus kérdéseket – mint például a büntetési hajlandóság és a nevelés összefüggése (pl. H. Szilágyi-Gajduschek 2018), a perléssel kapcsolatos társadalmi attitűdök (pl. Róbert-Fekete 2018), vagy a bizalom és a jogkövetés összefüggései (pl. Boda 2018) – is feldolgoztak, és elméleti kérdésekkel is foglalkoztak (pl. H. Szilágyi 2017). Ki kell emelni, hogy a bevett, kvantitatív kutatási módszerek mellett a kvalitatív módszerek alkalmazása is hangsúlyossá vált, és így a legújabb kortárs, alapvetően kritikai jogszociológia törekvései is teret nyertek a magyar jogtudományban (Fleck et al. 2017). További kedvező fejlemény, hogy e kutatások közül több is állami támogatási keretben valósult meg (OTKA és NKFIH).

A társadalmi szintű jogi attitűdök kutatásának központi problémája az ún. jogtudat (*legal consciousness*) vizsgálata, mely a nemzetközi *socio-legal studies* egyik központi kutatási kérdése is. E fogalom az ún. kritikai jogszociológia keretei között kapott kulcsszerepet (vö. Hertogh 2018, 63–83.; Fleck et al. 2017, 11–108.) ugyanis rá tudta irányítani a figyelmet arra, a jog érzékelésének és megértésének eltérő konfiguráció létezhetnek összhangban az egyének vagy egy csoport társadalmi, kulturális vagy más jellemzőivel. A jogtudat fogalma rendkívül – kritikusan szerint túlzottan is – összetett, hiszen beszélhetünk például a hátrányos helyzetben lévők vagy perifériára sodródottak jogtudatáról (pl. Ewick-Silbey 1998), de ugyanígy elemezhető az üzleti elit jogfelfogása is (pl. Hertogh 2018, 109–129.). Továbbá, a jogtudat kutatása elvezethet az egyéni cselekvést befolyásoló különféle normatív minták tipizálásáig és elemzéséig is, de például az is vizsgálható, hogy egy adott társadalmon belül milyen 'normatív profilok' hatnak – a jogi azonosulástól a jogi elidegenedésig – az egyének joggal kapcsolatos gondolkodására és ezen keresztül cselekvéseire. Azaz, a jogtudat fogalma rámutat arra, hogy a jogi szabályok működése során jelentős szerepet kapnak a joggal kapcsolatos – egyéni és csoportszintű – képzetek, és ezek nem csak a jogkövetés és a jogelkerülés motivációivá válhatnak, hanem arra is hatással lehetnek, hogy a hétköznapi cselekvéseink során egyáltalán „mit és hogyan” érzékelünk jogként. Végző soron a jogtudat különféle dimenzióinak kutatása képet adhat arról, hogy a papíron egyértelműnek tűnő jogi szabályozásnak milyen összetett és gyakran ellentmondó elemekből felépülő társadalmi feltételrendszer keretei között kell a várt vagy vélt szabályozási hatását kiváltania.

A konferencia keretei között különösen a következő témákban várunk jelentkezéseket:

- (i.) a jogtudatkutatás és a kortárs szociológiai kapcsolata
- (ii.) a jogtudatkutatás fogalomkészlete és különösen annak kritikai elemzése
- (iii.) a jogtudatkutatások kritikai potenciálja
- (iv.) a jogtudatkutatás előzményei a szocialista jogszociológiában és azok kritikai elemzése
- (v.) elméletalkotás a jogtudatkutatás keretében
- (vi.) kvantitatív módszerek alkalmazása és eredményei a jogtudatkutatásokban
- (vii.) kvalitatív módszerek alkalmazása és eredményei a jogtudatkutatásokban
- (viii.) a magyar lakosság jogtudatának általános jellemzői és azok elemzése
- (ix.) egyes jól körülhatárolható – társadalmi, szakmai vagy más – csoportok jogtudatának jellemzői és azok elemzése
- (x.) a magyar lakosság jogtudatának vizsgálata összehasonlító perspektívában

A konferenciára **250 szó körüli terjedelmű absztrakttal** lehet jelentkezni, amelyet **2020. augusztus 15-éig** kell megküldeni Fekete Balázs (Fekete.Balazs@tk.mta.hu) szervezőnek. A konferencia végleges programját szeptember első hetében tesszük közzé.

Ha a körülmények nem teszik lehetővé a konferencia lebonyolítását, akkor vagy virtuális módon rendezzük meg, vagy pedig egy olyan időpontra halasztjuk, amikor már lehetséges lesz

Irodalom:

Boda Zsolt. 2018. „Bizalom, legitimitás, jogkövetés” In *Jogtudat-kutatások Magyarországon 1967-2017*, szerk. H. Szilágyi István, 255–278. Budapest: Pázmány Press.

Ewick, Patricia-Silbey, Susan. 1998. *The Common Place of Law: Stories from Everyday Life*. Chicago: University of Chicago Press.

Fleck Zoltán et al. 2017. *A jogtudat narratív szerkezete*. Budapest: ELTE-Eötvös.

Gajdusчек György. 2018. „A jogtudat és a jogi kultúra hatása a jogrendszerre.” In *Jogtudat-kutatások Magyarországon 1967-2017*, szerk. H. Szilágyi István, 146–169. Budapest: Pázmány Press.

H. Szilágyi István. 2017. „A jogtudat-kutatások elméleti kérdései.” *Iustum Aequum Salutare* 13 (1): 15–36.

H. Szilágyi István-Gajdusчек György. 2018. „Nevelés és büntetés.” In *Jogtudat-kutatások Magyarországon 1967-2017*, szerk. H. Szilágyi István, 221–238. Budapest: Pázmány Press.

Hertogh, Marc. 2018. *Nobody's Law, Legal Consciousness and Legal Alienation in Everyday Life*. London: Palgrave.

Róbert Péter-Fekete Balázs. 2018. „Ki ellen nyerne meg ön egy pert?” In *Jogtudat-kutatások Magyarországon 1967-2017*, szerk. H. Szilágyi István, 303–322. Budapest: Pázmány Press.